

А. Д. Дакукін

**МАТЭРЫЯЛЫ ДА ПАКАЗАЛЬНІКА АЎТАРАЎ І ТВОРАЎ,
ПЕРАКЛАДЗЕННЫХ АЛЕСЕМ РАЗАНАВЫМ У 1986–1992
ГАДАХ**

У матэрыялах падаюцца звесткі пра аўтараў і іх творы, перакладзеныя Алесем Разанавым у 1986–1992 гг. У названы перыяд узноўленыя пісьменнікам па-беларуску тэксты былі надрукаваны ў зборніках “Гняздоўе вятроў”, “Сербская паэзія”, “Анталогія грузінскай паэзіі” (у 2 тамах), “Далягляды”. Паколькі перакладчыцкая дзейнасць А. Разанава пакуль дастатковым чынам не асэнсавана літаратуразнаўцамі, то ўведзеныя ў навуковы ўжытак звесткі будуць спрыяюць як больш плённаму даследаванню творчасці пісьменніка, так і вывучэнню гісторыі беларускага перакладу.

Дзейнасць Алеся Разанава як перакладчыка пакуль што мала вядомая ў параўнанні з ягонай уласнай творчасцю. Ды і асэнсаванне названай дзейнасці ў навуковых крыніцах вельмі абмежаванае. Найбольш поўныя звесткі пададзены ў артыкуле Л. Гарэлік з біябібліяграфічнага слоўніка “Беларускія пісьменнікі” (том 5). Астатнія выданні (напрыклад, акадэмічная “Гісторыя беларускай літаратуры ХХ стагоддзя”, даведнікі “Беларускія пісьменнікі (1917–1990)”, “Літаратурная карта Берасцейшчыны” і інш.) пры характарыстыцы перакладаў, выкананых А. Разанавым, грунтуюцца на гэтым артыкуле і нейкай асабліва новай інфармацыі не дадаюць. Аднак пісьменнік працаваў з тэкстамі замежнай літаратуры на працягу ўсёй сваёй шасцідзясяцігадовай творчай дзейнасці, звярнуўшыся да твораў на літоўскай, эстонскай, латышскай, сербскахарвацкай, македонскай, балгарскай, славенскай, чэшскай, славацкай, польскай, рускай, нямецкай, англійскай, японскай і грузінскай мовах.

Вышэй згадвалася, што найбольш падрабязны спіс перакладзеных пісьменнікам аўтараў і твораў змешчаны ў слоўніку “Беларускія пісьменнікі” [1]. Там адзначаны год публікацыі перакладу, прозвішча аўтара арыгіналу, назва тэксту, мова і жанр; таксама ўказваецца перыядычнае выданне ці кніга, дзе пераклад быў надрукаваны. Звесткі слоўніка ахопліваюць перыяд з 1968 па 1985 гг. Мы працяглы час займаліся даследаваннем працы А. Разанава як перакладчыка і ў выніку назапасілі шэраг матэрыялаў пра аўтараў і творы, пакуль не адлюстраваных у даведчанай літаратуры. Пералічым ніжэй наяўныя дадзеныя, узяўшы за ўзор падачы інфармацыі артыкул “Беларускіх пісьменнікаў»: спачатку ўказваецца год, затым аўтар, творы і іх жанр. Далей пазначаецца мова, з якой зроблены пераклад, а ў самым канцы – кніга ці зборнік, дзе тэкст(ы) апублікаваны. Калі тэкст называецца па першым радку, то ў пачатку маюцца ***, а ў канцы стаіць шматкроп’е. Паколькі ў вершаў Р. Тагора назваў няма, а першыя радкі вельмі доўгія, то ў некаторых выпадках у якасці наймення мы пазначалі частку першага радка і ставілі далей шматкроп’е.

1986. Хэйці Тальвік. “Легендарны”, “Асенняя песня”, “Ноч”, “Хрост”, “Вызваленне” [вершы]. **Кэрсці Мэрылас.** “***За хатаю – возера...”, “Сведчанне”, “Вечар” [вершы]. **Дэбара Варандзі.** “Ноч”, “Людзі глядзяць на мора”, “Балада”, “На акне тваім галубы”, “***У ззянні ветру...”, “На ветравеі” [вершы]. **Артур Аліксар.** “Пошуг маланкі”, “Бяда прыходзіць моўчкі, што кажэ, калі адыходзіць?”, “Перавернутае імгненне”, “Балада супярэчлівай сустрэчы” [вершы]. **Айн Кален.** “***Не, прарокам я быць не хачу...”, “***Мяркую, пара мне сказаць пра азёры...”, “Вось неяк”, “***Паэты – першапраходцы...”, “***Усе вочы прагледзеў Скіяпарэлі...” [вершы]. **Ханда Рунэль.** “***Мы адыходзім...”, “***Вечароў чырвоных пурпур...”, “***Гоніцца гурт праз лугі і брады...”, “***Адзін старажытны дужа народ...”, “***Дабрыдзень вам,

выспы...” [вершы]. **Ян Каплінскі.** “Жыццё як імгненне”, “***Сёння...”, “***Проста складаным быць...”, “***Адсутнасць твая...”, “***Хачу быць паветрам...”, “***Час што даецца увідавоchnіваецца для думкі...”, “***Не мае межаў нябыт быццё напойваецца спакою...”, “***Хай твораць паэты я рыба якая ўзятае ў гору...”, “***Вяртаўся з Цяхтвэрэ...”, “*** Гэта не сад быў...”, “***Ціша пануе ўсюды і тут...” [вершы]. **Війві Луйк.** “***Ты ж ведаеш...”, “Вішня”, “Каханне”, “***Даруй мне!..”, “Над горадам...”, “Стары горад”, “Казала калісь я пра поле...”, “***Гінуць...”, “Іншы”, “***Абступілі і сцены, і дзверы...”, “***Далёка-далёка...”, “***Сёння...”, “***Не сплю ўсю ноч, да узыходу...” [вершы]. **Юхан Війдзінг.** “***безліч пакояў дом той хавае...”, “***Прыйдучь аднастайныя часіны...”, “***Ад жывых лісты і ад памерлых...” [вершы] / з эстонскай // “Гняздоўе вятроў”.

1989. Іва Андрыч. “Адна ноч”, “Вэлюм”, “Мястэчка на дзвюх рэках”, “***Яшчэ крочу, яшчэ іду...”, “Усё больш, усё бліжэй”, “Канец”, “***Ні багоў, ні малітваў!..”

[вершы]. **Браніслаў Л. Лазаравіч.** “Наказ”, “Нараджэнне”, “Асяродак”, “Расмерчанне”, “Гэта нас трымае” [вершы]. **Васка Пона.** “Майстар ценю”, “Змей у чэраве”, “Голуб у галаве”, “Каленіч”, “Абараняю”, “У вёсцы прадзедаў”, “Чырвоны згублены чабаток”, “Кружлівае вандраванне”, “Да сустрэчы”, “Зламаная рогі”, “Размова з макамі”, “Вялікія маўкліўцы” [вершы]. **Мілдраг Паўлавіч.** “***Голас даносіцца...”, “***Дарога канчаецца...”, “***Двойчы на тыдзень...”, “Колішняя вера”, “Цень”, “Ідал”, “Змяя”, “Камень які мысліць” [вершы]. **Божыдар Цімоціевіч.** “Бяскрыўны паход у горы”, “Рука”, “Дажджы”, “Вада”, “Вяртанне з вайны”, “Тайная вячэра ўдваіх”, “У мяне на каленях сядзіць дзіця” [вершы]. **Іван В. Лаліч.** “Плач летанісца”, “Назіральнік за чайкамі”, “Каханне ў ліпені”, “Калемегдан”, “Юродзівы”, “Іржавая іголка”, “Візантыя II” [вершы]. **Аляксандр Рыставіч.** “Пралог”, “Перад тым”, “***Існуе неадольная розніца паміж тым...”, “***Чацвёртага дня мы бачылі снег у гарах...” [вершы]. **Барыслаў Радавіч.** “Доіліды”, “Слова ў гарах”, “Паняцце аб дрэве”, “Адменная сувязь”, “Уцёс”, “Існая магчымасць” [вершы]. **Вук Крневіч.** “Святая зямля”, “Шлях вандруе”, “Калыханка навек” [вершы]. **Віта Маркавіч.** “Нутро”, “Абсурд” [вершы]. **Звездан Ёвіч.** “Калі ператвараецца ў вогнішча неба”, “Рэквіем” [вершы]. **Божыдар Шуйца.** “***Люблю дзёрзкае непадабенства...”, “Белая раніца”, “Паўза ў каханні”, “У двары паліцэйскай управы” [вершы]. **Джэка Стройчыч.** “Росквіт”, “Успамін пра будучыню”, “Дзівоснае вызваленне”, “Толькі песня знутры нас азорвае ясна”, “Птушка” [вершы]. **Радаслаў Златанавіч.** “Людзі якіх я не бачыў”, “Той хто мяне шукае”, “Вецер”, “Вялікая нядзеля” [вершы]. **Мілаван Данойліч.** “З адпрэчанага развагі”, “Міг існавання”, “***Абрынуўся на мяне гэты дзень...”, “Кропка адпору”, “Апошняя ласка краявіду” [вершы]. **Браніслаў Петравіч.** “Бадзянне праз пакуты”, “Сава спакоў веку спіць”, “Ястраб каханья”, “Ідзе чалавек усцяж рэчкі”, “Маланкі і фіялкі” [вершы]. **Петар Сарыч.** “Белья клятвы”, “Поле альбо поле”, “***Паглядзі абмацаваюць...”, “***Ідзе чалавек на полі...” [вершы]. **Аляксандар Петраў.** “Яйкі, саломка і воск”, “Чынгісхан перад мікрафонам”, “Урок вясновай падсвядомасці”, “Летнія знакі” [вершы]. **Драган Калунджыя.** “Вязень у ружы”, “Лета”, “Лета ў крыві”, “Носяць мяне сабакі ў сэрцы”, “Страх” [вершы]. **Божыдар Мілдрагавіч.** “Агонь”, “Стралец”, “Дрэва”, “Зіма”, “Паходня”, “Падарожны”, “Цень” [вершы]. **Мілан Комненіч.** “Жалезная лаза”, “Твар прамаўляе”, “Зямля высокая”, “Распамятаванне VIII”, “Маг”, “Расстанне горада з часам” [вершы]. **Драган Драгойлавіч.** “Не, пра любоў не гаворыць камень” [верш]. **Адам Пуслаіч.** “Мая замова”, “Жыццяпіс”, “Асенні гром”, “Трохногая кошка” [вершы] / з сербскахарвацкай // “Сербская паэзія”.

Георгій Мерчулэ. “Увасхваленне кларджэцкіх пустыняў” [верш]. **Іаанэ Мінчхі.** “Гімны цару Георгію”, “Да святой пасхі” [вершы]. **Іаанэ Зосіме.** “Увасхваленне і ўваслаўленне грузінскай мовы” [верш]. **Іаанэ Мтбевары.** “Песнаспевы святому Васілю” [верш]. **Іаанэ Балнэлі.** “Першасвятарам” [верш]. **Апізскі вершатворца.**

“Песнаспеў духа” [верш]. **Давід Будаўнік**. “Пакаемныя песнаспевы” [верш]. **Дзмітрый І.** “Шыа-Мгвімелі”, “Багародзічны І”, “Багародзічны ІІ” [вершы] / з **грузінскай // “Анталогія грузінскай паэзіі” (том І)**.

Цярэнцій Гранелі. “***Як люстэркі, мігіцяць летуценні...”, “Вяртанне ў вёску”, “***Прагну неба, зямлёю забыты...”, “Малітва палёту”, “Сёстрам”, “Агонь душы”, “Вясновы вечар”, “Недзе і нехта”, “Бязмэтнае бадзянне”, “З сэрца кроплі крыві”, “Радзіме” [вершы]. **Шата Чантладзе**. “***Дажджы не стамляліся ліцца...”, “***Сёння дзень майго нараджэння...”, “Сон”, “***Як і ўчора...”, “***Травы-карункі...”, “***Бы постаць другога кагосьці...”, “***Я ішоў у бок гарадскога саду...”, “***Як белыя птушкі – у галінах...”, “***Калі я выходжу з кватэры...”, “***Вось ізноўку прыйшла вясна...”, “***Птушкі ладзяць на дрэвах старыя гнёзды...”, “***Птушкі-адзінаверцы...”, “***Па вуліцах сіратліва...”, “***Ноч адышла ў няпамяць...”, “***Усё вокамгненна...”, “***Снег сышоў...”, “***Што некалі...”, “***Я жыць не жадаў...”, “***Я спыніўся...”, “***Надакучыла ўсё да скрухі...”, “***Пустка...” [вершы]. **Заур Балквадзе**. “Журавы”, “Мая зямля”, “Час і песня” [вершы]. **Эмзар Квітаішвілі**. “Мінулы дзень”, “***Прыходзьце, людзі...”, “Птушыны горад”, “Сон” [вершы]. **Бесік Харанаулі**. “Вясновае вяртанне”, “Парафраза”, “Адкрыццё”, “Неабходнасць”, “Замова”, “Хвіліны і вокамгненні” [вершы] / з **грузінскай // “Анталогія грузінскай паэзіі” (том ІІ)**.

1990. Здраўка Кісеў. “Рысы” [цыкл вершаў] / з **балгарскай // “Далягяды”**.

1992. Рабіндранат Тагор. “***Табе спадабалася...”, “***Калі Ты загадваеш мне спяваць...”, “***Не здатны спасцігнуць Твайго песнаспеву...”, “***Жыццё жыцця майго!...”, “***Дазволь, калі ласка, прысесці...”, “***Сарві, не марудзь...”, “***Мая песня скінула з сябе аздобы...”, “***Дзіця, увабранае ў княскія строі...”, “***О, неразумлівец...”, “***Вось падножжа Тваё...”, “***Пакінь хваласпевы свае...”, “***Далёкі мой шлях...”, “***Песня, якую я прыйшоў праспяваць...”, “***Многа ўва мне жаданняў...”, “***Я тут, каб спяваць Табе маю песню...”, “***Паклікалі мяне на свята гэтага свету...”, “***Я чакаю любові...”, “***Грувасяцца хмары на хмары...”, “***Калі Ты нічога не будзеш казаць...”, “***Удзень той, калі цвіў лотас...”, “***Я мушу спуціць на вадумой човен...”, “***У згуслым сутонні ліпеньскага дажджу...”, “***І ў навальнічную ноч...”, “***Калі канчаецца дзень...”, “***У знямоглую гэтую ноч...”, “***Ён прыйшоў і сеў ля мяне...”, “***Святло – дзе святло?!...”, “***Мяне скоўваюць цяжкія ланцугі...”, “***Той, каго дбайна я атачаю сваім найменнем...”, “***Я выйшаў з дзвярэй свайго дома...”, “***Вязень, скажы мне...”, “***Тыя людзі...”, “***Калі настаў дзень...”, “***Хай ад мяне застаецца адно толькі самы вобмаль...”, “***Дзе розум не ведае боязі...”, “***З малітвай свайёй звяртаюся да Цябе...”, “***Калі я знямогся...”, “***Хай сэрца маё паўтарае бесперастанку...”, “***Калі пачне чаршвец і драшчвец маё сэрца...”, “***Госпадзе, смягнула сэрца маё многа дзён...”, “***Чаму ты стаіш, мой любы, ззаду...”, “***Досвітак мне праіптаў...”, “***Быў дзень, калі я быў яшчэ не гатовы...”, “***Вось насалода мая...”, “***Няўжо вы не чулі ціхіх Ягоных крокаў...”, “***Я не ведаю...”, “***Ноч амаль што наблізілася да канца...”, “***Птушыныя галасы...”, “***Ты сышоў са Свайго ўрачыстага трона...”, “***Жабруючы, я хадзіў ад дзвярэй да дзвярэй...”, “***Засала святло і згусала цемра...”, “***Я хацела ў цябе папрасіць...”, “***Прыгожы Твой бранзалет...”, “***Нічога я ў Цябе не папрасіла...”, “***Стома гняздуецца ў сэрцы тваім...”, “***Вось чаму Твая радасць спраўджваецца ўва мне!...”, “***Святло, о святло!...”, “***Няхай сальюцца ўсе песні радасці...”, “***Ведаю, усё гэта толькі Твая любоў...”, “***На акіянскім беразе...”, “***Сон, што злятае на вочы дзіцяці...”, “***Калі я прыношу табе каляровыя цацкі...”, “***Ты зрабіў мяне сябрам тых...”, “***На беразе бязлюднай ракі...”, “***Якое пітво Ты хацеў бы...”, “***Тая, што вечна таілася ў глыбіні маёй існасці...”, “***Ты – неба...”, “***Твой сонечны промень...”, “***Гэтая самая плынь жыцця...”, “***Хіба ты не можаш жыць радасцю гэтага рытму...”, “***Я мусіў быў узгадоўваць сваё «я»...”, “***Гэта Ён...”, “***Не ў адрачэнні знаходжу я выйсце...”, “***Дня ўжо не

стала...”, “***Дарункі Твае...”, “***Як я змагу паўстаць...”, “***Я Цябе ведаю як Бога майго...”, “***Калі свет быў толькі што створаны...”, “***Калі не суджана ў гэтым жыцці...”, “***Я – быццам пасма восеньскай аблачынкі...”, “***Збіраліся ў доўгую чараду...”, “***Бясконцы ў руках Тваіх, Госпадзе, час...”, “***Маці, упрыгожу я грудзі твае жамчужынамі...”, “***Гэты смутак разлукі...”, “***Калі ваяры першы раз выйшлі з хорама ўладара...”, “***Смерць – Твая служба...”, “***З распачным спадзяваннем...”, “***Боства разбуранае бажніцы!...”, “***Больш не пачуецца ад мяне крыклівых шумлівых слоў...”, “***У той дзень...”, “***О ты, апошняя песня майго жыцця...”, “***Я ведаю...”, “***Я атрымаў сваё адпушчэнне...”, “***Сябры, пажадайце мне ічасця...”, “***Не памятаю той хвіліны...”, “***Калі настане пара мне ісці адгэтуль...”, “***Калі мы гулялі з Табой...”, “***Я аздабляю Цябе вянкамі...”, “***Я адпускаю стырно...”, “***Я паглыбляюся ў мора шматстайных формаў...”, “***Вечна ў маім жыцці мае песні Цябе шукалі...”, “***Хваліўся я людзям...”, “***Хай у адзіным адданым вітанні Цябе...” [вершы] / з **англійскай** // “**Далягляды**”.

Паколькі мы абмежаваны дазволеным аб’ёмам артыкула, то падалі звесткі аб перакладах толькі за перыяд з 1986 па 1992 гады. Аднак менавіта ў 1990-я гг. была падрыхтаваная і апублікаваная ў часопісе “Крыніца” большасць зробленых А. Разанавым перакладаў (пісьменнік у той час працаваў намеснікам галоўнага рэдактара). Намі гэтыя пераклады названыя не былі, паколькі інфармацыю пра ўсе змешчаныя часопісам тэксты можна знайсці ў электронным даведніку “Пераклады твораў замежнай літаратуры ў часопісе «Крыніца» (1988–2003)” [2], які склаў у 2010 годзе Ц. Чарнякевіч.

Маем надзею, што апублікаваныя матэрыялы будуць карыснымі для даследчыкаў спадчыны А. Разанова, 75-годдзе якога адзначаецца ў бягучым годзе. Акрамя таго, спадзяемся ў хуткім часе апублікаваць таксама звесткі пра аўтараў і творы, перакладзеныя пісьменнікам у 2000–2021 гг.

Літаратура

1 Гарэлік, Л. М. Разанаў Алесь / Л. М. Гарэлік // Беларускія пісьменнікі: біябібліяграфічны слоўнік : у 6 т. / Інстытут літаратуры імя Я. Купалы Акадэміі навук Рэспублікі Беларусь, Беларуская энцыклапедыя ; гал. рэд. Б. І. Сачанка. – Мінск : Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 1995. – Т. 5 : Пестрак – Сяўрук. – С. 126–129.

2 Пераклады твораў замежнай літаратуры ў часопісе “Крыніца” (1988–2003) : бібліяграфічны даведнік [Электронны рэсурс] / уклад. Ц. Чарнякевіч. – Рэжым доступу : <https://kamunikat.org/?pubid=37900>. – Дата доступу : 14.03.2021.